

Ny ledning till Drothems kyrka

L2010:3508

Tunnbindaren 3/Drothems kyrka

Söderköping stad och kommun

Östergötlands län

Helén Romedahl

Tekniska och administrativa uppgifter

Fastighet/område/sträcka	Tunnbindaren 3/Drothems kyrka
Stad/Socken	Söderköping
Kommun	Söderköping
Län och landskap	Östergötland
Lämningsnummer	L2010:3508
Koordinatsystem	SWEREF 99TM
Höjdsystem	RH 2000
Mätteknik	RTK-GPS, Manuell
Typ av undersökning	Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning
Lst dnr	431-4947-2023
Lst handläggare	Maria Sjöqvist
ÖM dnr	0089/23
ÖM projektnr	002217
KMR uppdragsnummer	202300805
Uppdragsgivare	Länsstyrelsen Östergötland
Kostnadsansvarig	S:t Anna församling, Söderköping.
Projektledare	Helén Romedahl
Biträdande projektledare	-
Personal	-
Rapportansvarig	Helén Romedahl
Fältarbete/fältarbetstid	23-08-28 och 23-09-11
Totalt utreddes/undersöktes	ca 55 löpmeter
Foto	Ja
Fynd	-
Analys	-
ÖM Intras nr	olm2023010
Grafik	Helén Romedahl
Renritning	-
Grafisk form	Johan Levin

Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands museum.
Upphovsrätt: om inget annat anges gäller Creative Commons licens CC BY.
Villkor på <http://creativecommons.org/licenses/by/2.5/se>

Ny ledning till Drothems kyrka

Innehåll

Sammanfattning	2
Inledning	4
Områdesbeskrivning.....	4
Syfte och metod	8
Resultat	9
Referens	10

*Omslagsbild: Schaktning på Drothems kyrkogård. Foto mot söder,
Helén Romedahl, ÖM.*

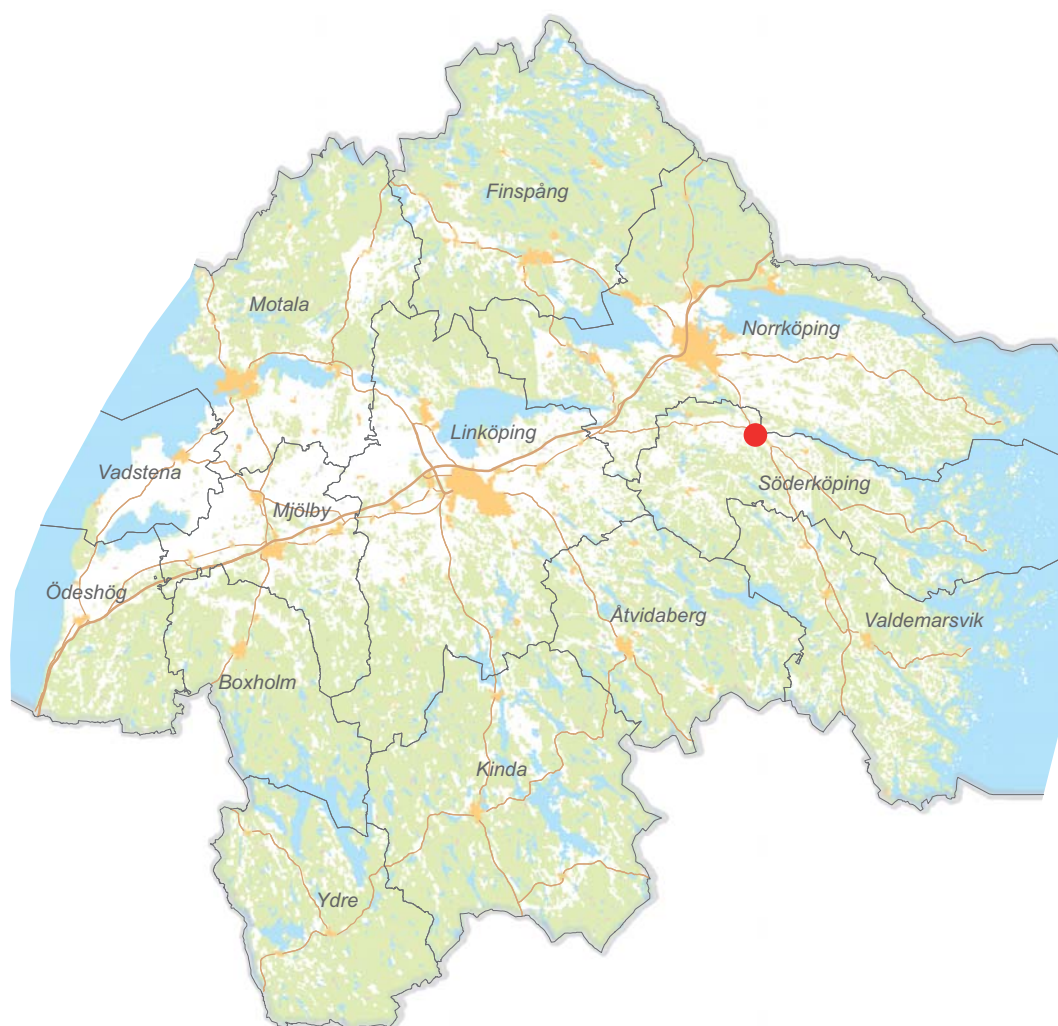
ÖSTERGÖTLANDS MUSEUM
ARKEOLOGI OCH BYGGNADSVÅRD

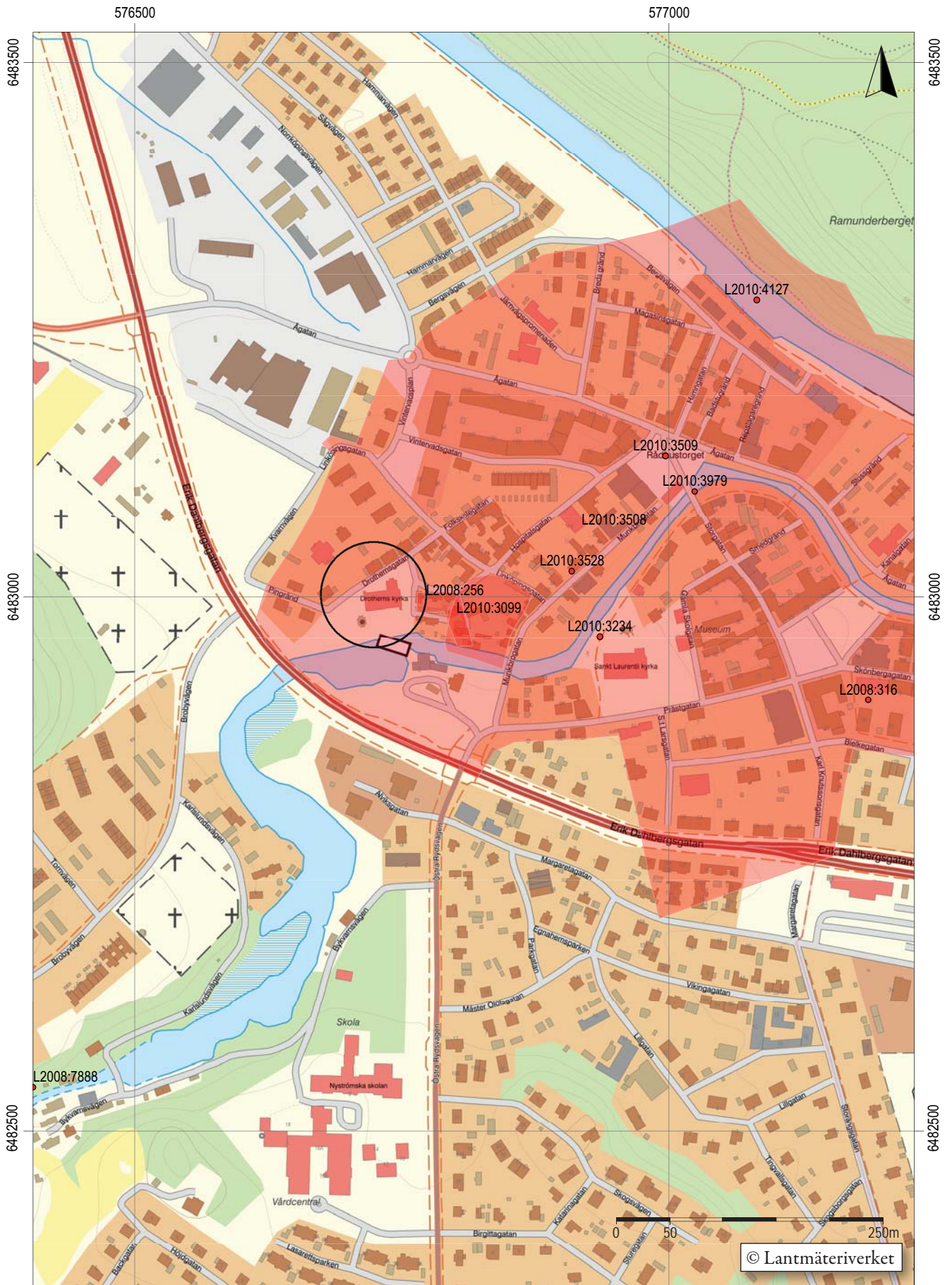
Box 232 • 581 02 Linköping • 013 - 23 03 00 • www.ostergotlandsmuseum.se

Sammanfattning

Östergötlands museum har i augusti och september 2023 genomfört en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning inom kv Tunnbindaren 3 (Drothems kyrka), Söderköping stad. Undersökningsområdet är beläget i den sydvästra delen av Söderköpings medeltida och historiska stadsområde, L2010:3508. Arbetet utfördes i samband med schaktningar för en ny dagvattenledning utmed kyrkans östra gavel och i anslutande gräsmatta (den forna kyrkogården). Inom hela schaktsträckan fanns ett raserings-/fyllnadslager med tegel, kalksten och murbruk. Här fanns även spridda skelettdelar efter människa.

Helén Romedahl
antikvarie

Figur 2. Utdrag ur digitala Fastighetskartan med undersökningsområdet markerat. Skala 1:5 000.

Inledning

Östergötlands museum har i augusti och september 2023 genomfört en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning inom kv Tunnbindaren 3 (Drothems kyrka), Söderköping stad. Undersökningsområdet är beläget i den sydvästra delen av Söderköpings medeltida och historiska stadsområde, L2010:3508. Arbetet utfördes i samband med schaktningar för en ny dagvattenledning utmed kyrkans östra gavel och i anslutande gräsmatta (den forna kyrkogården). Arbetet utfördes på uppdrag av Länsstyrelsen Östergötland. Ansvarig för fält- och rapportarbete var Helén Romedahl, för de arkeologiska kostnaderna svarade S:t Anna församling i Söderköping.

Områdesbeskrivning

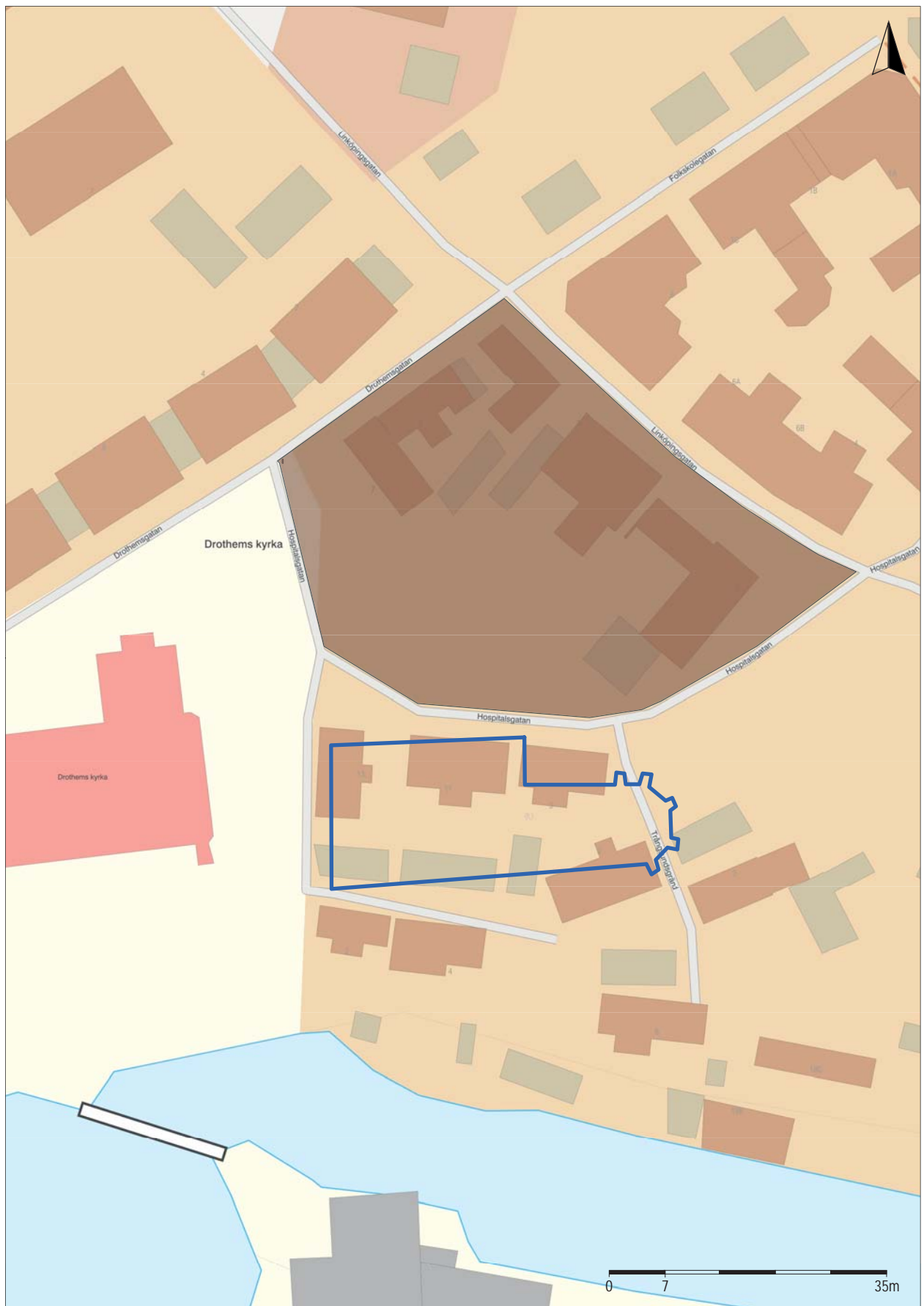
Undersökningsområdet är beläget i den sydvästra delen av Söderköpings medeltida och historiska stadsområde, L2010:3508. Drothems kyrka, som under medeltiden benämndes S:t Drotten eller S:ta Trinitas, är belägen norr om Storån på en svag kulle. På den södra sidan låg under medeltiden Bosgården, kungsgården, på vars mark kyrkan är uppförd.

Den nuvarande kyrkobyggnaden utgörs av ett treskeppigt långhus med höga trappstensgavlar samt en sakristia i norr. Den kyrkogård som idag omger kyrkan slutade att användas runt 1860 då begravningsplatsen flyttades några hundra meter västerut, strax intill det som idag är E22:an (Åkesson 2006).

År 1979 totalrenoverades kyrkan och i samband med detta utfördes en arkeologisk undersökning av kyrkans inre varvid man bl.a kunde konstatera att kyrkan respektive sakristian var uppförda på två olika typer av rustbäddar och grundmurar. Av den anledningen tänkte man sig att sakristian ursprungligen uppförts som ett fristående kapell (av tegel) och att kyrkobyggnaden (i gråsten) sedan uppfördes dikt an mot denna under 1300-talets början. Vid undersökningen framkom också ett antal kistgravar inne i långhuset och i koret. Några av dem låg under långhusets murar och i ett fall delvis under sakristian. Av detta drog man slutsatsen att de gravar som var belägna under långhus och sakristia måste ha tillhört en ännu ej återfunnen träkyrka – vilken utifrån topografi samt gravarnas läge antogs ha legat nordost om den nuvarande kyrkan. (Delden 1982:36ff). Slutsatsen, att kyrkan varit av trä, drogs utifrån det faktum att det helt saknades spår efter kalkbruk i de äldsta gravarna. (Delden 1981:69). Några

Figur 3. Drothems kyrka. Foto: Wikimedia.

Figur 4. Förslag på läget för franciskanernas konvents kyrka (efter Hörfors 2007). Norr om låg konventets kyrkogård (brun polygon), dagens kv Ryggåsstugan. Skala 1:700.

Figur 5. Efter reformationen övertogs konventsområdet av hospitalet vars begravningsplats (grön polygon) låg inom det som idag motsvaras av Hospitalsstugorna 3, 4 samt halva 5 och 6. Ungefärlig inprickning (efter 1779 års stadskarta). Skala 1:700.

lämningar av denna första kyrka har emellertid inte hittats vare sig innanför eller utanför den nuvarande kyrkan (Kjellgren 1993).

Strax intill Drothems kyrka ligger kv Hospitalsstugorna som under medeltiden var platsen för stadens Franciskanerkonvent, anlagt år 1235. Konventets kyrka var placerad i norra delen av kvarteret Hospitalsstugorna och Trångsundsgränd samt tangerade

kv Klostret, se fig 4. Norr om konventskyrkan låg kyrkogården, inne i det som idag är kv Ryggåsstugan. Efter reformationen på 1500-talet övertogs konventets område av Söderköpings hospital. Under hospitalstiden användes större delen av den södra delen av området, motsvarande tomterna kvarteret Hospitalsstugorna 3 och 4 samt halva 5 och 6 som begravningsplats åt hospitalet, för ungefärlig markering se fig 5.

Figur 6. Rektifierat utsnitt av 1779 års stadskarta (LMS D111-1:16). Drothems kyrka är vid bokstav E. Siffran 58 pekar ut platsen för hospitalets begravningsplats. Siffran 57 markerar "hospitalsstugor runt kyrkogården". Skala 1:700.

Syfte och metod

Syftet med den arkeologiska undersökningen var att dokumentera de lämningar som framkom vid schaktningen, avseende lämningarnas karaktär omfattning, samt om möjligt datering. Schaktet grävdes med en minigrävare. Då stratigrafin var förhållandevis ensartad upprättades inge sektionsritningar. I stället beskrevs

lagren i fråga om innehåll och karaktär. Schakten fotodokumenterades. Observera att det inte var möjligt att göra inmätningar med GPS utmed kyrkans vägg – denna schaktetapp är därför manuellt inprickad.

Dokumentationsmaterialet förvars på Östergötlands museum.

Figur 7. Tre mindre schakt togs först upp för att lokalisera var i ledningarna stoppet satt (gröna polygoner). Ett längre schakt drogs sedan upp från kyrkans östra gavel och vidare ut i anslutande gräsmatta (blå polygon).
Skala 1: ???

Resultat

En första etapp av fältarbetet omfattade upptagande av tre mindre schakt, varigenom vilka man förde in en kamera i befintliga ledningar för att lokalisera var stoppet satt. Den andra etappen omfattade ett drygt 45 m långt schakt som togs upp för den nya vattenledningen, utmed kyrkans östra gavel och vidare ut i anslutande gräsmatta, se fig 7.

De mindre schakten grävdes till ett djup om ca 0,4 m. Under ett ca 0,1–0,2 m tjockt översta lager med grus eller grästovv framkom ett lerigt lager som innehöll en del kalkbruk och tegel samt enstaka människoben.

Det längre schaktet som tog sin början vid kyrkans östra gavel grävdes till ett djup om 0,5–0,8 m. Under "kyrkogårdsgrus" och grästovv, ca 0,2 m respektive 0,4 m tjockt, följde ett lerigt/sandigt raseringslager, bestående av väggtegel, munk-/nunnetegel, kalk-/murbruk

och enstaka kalkstenar. I lagret fanns spridda människoben (inte in situ), bla ett kranium och några större rörben. Samtliga människoben lades tillbaka i schaktet efter avslutat arbete. Utmed kyrkans östra gavel följde, under raseringsmassorna, ett 0,1 m tjockt grått lerlager. Inom övrigt schaktparti fortsatte raseringen ner till schaktbotten.

De raseringskomponenter som fanns inom samtliga schakt tolkas som sekundärt påförda fyllnadsmassor. Från vilken byggnad de härrör är dock oklart men kyrkan har under årens lopp rasat och/eller utsatts för brand, bla under nordiska sjuårskriget då den danska här-föraren Rantzau erövrade Söderköping, år 1567, och Drothems kyrka "härjades svårt" (Kjellgren 1993). Till vilken tid de omgrävda människoben ska föras är också oklart, förutom att de är äldre än 1860 då man slutar att begrava människor här.

Figur 8 t v. Schaktet togs upp utmed kyrkans östra gavel. Foto mot norr, Helén Romedahl, ÖM.

Figur 9 t h. Och sedan vidare ut i gräsmattan. Foto mot söder, Helén Romedahl, ÖM.

Referens

Delden, M. 1981. *Drothems kyrka. En resumé av undersökningen 1979–80*. I Östergötland 1981. Östergötlands och Linköpings stads museum. Red. Lagercrantz, B och Elfström, G.

Delden, M. 1982. *Drothems kyrka. En resumé av undersökningen 1979–80*. I S:t Ragnhilds gille. Årsbok 1982.

Hörfors, O. 2007. *Söderköpings franciskanerkonvent*. Namnlösa gränden, kv Hospitalsstugorna 7 och Trångsunds gränd. Östergötlands museum. Rapport 2007:22.

Kjellgren, P. 1993. *Drothems kyrka. Kyrkoberivning*. Utgiven av Drothems församling.

Åkesson, J. 2006. *Drothems kyrka, Drothems socken. Kulturhistorisk inventering av kyrkobyggnader och kyrkomiljöer i Linköpings stift 2006*. Östergötlands museum.

Figur 3 i rapporten är hämtad från https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Drothems_kyrka.jpg

Östergötlands museum har i augusti och september 2023 genomfört en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning inom kv Tunnbindaren 3 (Drothems kyrka), Söderköping stad. Undersökningsområdet är beläget i den sydvästra delen av Söderköpings medeltida och historiska stadsområde, L2010:3508. Arbetet utfördes i samband med schaktningar för en ny dagvattenledning utmed kyrkans östra gavel och i anslutande gräsmatta (den forna kyrkogården). Inom hela schaktsträckan fanns ett raserings-/fyllnadslager med tegel, kalksten och murbruk. Här fanns även spridda skelettdelar efter människa.

ISSN 1403-9273
Rapport 2023:46